

Antik, távol-keleti mozgáskultúra új típusú, nyugati médianyilvános- ságai

PÉTER JÁNOS

doktorandus, BBTE, Történelem és Filozófia Kar / PhDc, BBU, Fac. of
History and Philosophy

E-mail: peterjanos01@gmail.com

Abstract (The Culture of Martial Arts of the Far East in the Western Media)

In this paper, we will examine, in the light of significant examples, how the West learned about martial arts in the Far East and interpreted them in the light of paradigms. We also discuss how the visibility of the Taichi has changed, how its interpretive frameworks have developed in the Western media, and how it has been incorporated into public discourse references with the help of Western media systems. It will also be a regard about this traditional martial art with the aspect of its functioning and use based on the relationship between students and masters translated into a special exotic world, to which significantly contributed the Western media products - unfortunately, many times with misinterpretations.

Keywords martial arts; Far East; mass-media; West

Rezumat (Cultura artelor marțiale din Orientul Îndepărtat în mass-media vestică)

Lucrarea prezintă, în lumina unor exemple semnificative, modul în care Occidentul a aflat despre artele marțiale din Orientul Îndepărtat și le-a interpretat în lumina paradigmelor proprii. De asemenea, analizează schimbarea vizibilității Tai Chi-ului, cum s-au dezvoltat cadrele sale interpretative în media occidentală și cum a fost încorporat în referințele discursului public cu ajutorul sistemelor mass-media occidentale. De asemenea, dezbate modul în care această artă marțială tradițională bazată pe relația dintre discipol și maestru s-a tradus într-o lume deosebit de exotică, la care au contribuit pregnant și produsele media occidentale, care au avut, din păcate, deseori interpretări greșite.

Cuvinte cheie arte marțiale, Orientul Îndepărtat, mass-media, occident.

Út az új nyilvánosságba

Dolgozatunkban azt fogjuk vizsgálni néhány szignifikáns példa fényében, miképpen ismerte meg Nyugat a távol-keleti mozgásművészeteket, és milyen paradigmák fényében értelmezte azokat. Kitérünk arra is, hogy miképpen változott a tajcsi láthatósága, miképpen alakultak értelmezési keretei a számára új típusú, nyugati rendszerű médianyilvánosságban, és miképpen épült be a nyugati médiarendszerek segítségével a közbeszéd referenciáiba, és miképpen fordítódott le a nyugati nyilvános kommunikációkban a tajcsi hagyományosan zárt, mester-

tanítvány-viszonyra épülő működési és használati vonatkozásainak sokasága egy sajátosan egzotikus világgá, amelyhez sok – nem egyszer sajnos teljesen félreértelmező – nyugati médiatermék is hozzájárult.

Ahhoz, hogy felvezessük a tajcsi új, nyugati nyilvánosságának értelmezését, dolgozatunk felvezetésében megpróbáljuk összefoglalni a hagyományos analitikai és pragmatikai megközelítéseket, amelyeket majd a későbbiekben új „köntösben”, népszerű nyugati médiatermékekben találunk újra meg, sajátos motívumstruktúrákban, és, sajnos, legtöbbször az Edward Said által oly találóan definiált kolonizáló orientalizmus terminológiájával értelmezve – figyelemreméltóan ritka esetekben lépve csak ki a Said által ajánlott, ún. „posztkolonialista” megközelítést,¹ amely elsősorban nem a Nyugat kulturális projekcióinak referenciáit keresi vissza a tajcsi motívumaiban, hanem önmaguként engedi érvényesülni, megnyilvánulni ezt a különleges mozgásformát.

Írásunk tehát amolyan ajánlasként is működik a nyugati médiák számára, amelyek a keleti kulturális elemeket nem önmaguként, hanem legtöbbször izolált, egzotikus itemekként szemlélik. Összefoglalónk kritikai észrevételeiben és a pozitív példák ismertetésében egy olyan értelmezési pattern kereteit igyekszik lefedtetni, amely által a tajcsi önmaguként mutatkozhat meg a nyugati nyilvánosság számára is, és a médiák „nagyközönségéhez” sem összefüggéstelen félinformációk halmaza jut el, látványos, akrobatikus mozdulatok felfoghatatlanul összetett özőnében, hanem egy olyan referenciális értelmező kerettel kiegészített multimédiás tartalom, mely immár nem csak szórakozásra, netalántán szörnyülködésre „használható”, hanem komolyan felvállalja a tajcsi főleg orális hagyományát, és annak strukturálását úgy végzi el, hogy közben a mozgáskultúra lényegét nem fűdi el saját referenciáival – amelyek, sajnos, a legtöbb esetben 19. századi romantikus egzotizmus hatékony retorikájával „zavarták” hosszú ideig, és zavarják néhány sajnálatos esetben ma is a keleti mozgáskultúrák helyes nyugati értelmezéseit.

A kezdetek – a tajcsi rövid története, a mester–tanítvány-viszony működésének mitikus gyökerei

A keleti harcművészetek eredete a legendáig nyúlik vissza. A kínai harcművészetek fejlődésében Bódhidharma neve mellett a pihekezű, halhatatlan Chang San-feng² neve széles körben ismert a tajcsi vonatkozásában. A kínai harcművészetek felosztása általában két nagy rendszerre történik, amely a *külső*³ és *belső*⁴ stílusokat foglalja magába. Bódhidharma a kínai harcművészetek külső rendszerével,⁵ míg Chang San-feng a belső rendszerekkel hozható összefüggésbe. A döntően külső stílusokban először a test fejlesztésére esik nagyobb hangsúly, a belső stílusok a belső energia működéseit helyezik előtérbe. A külső iskoláknál szemléletesebben hangsúlyozódnak az önvédelmi és harci alkalmazások, ezzel szemben a belső iskolák a meditációra helyezik a hangsúlyt.

A legenda szerint a pihekezű halhatatlan a Wudang hegységbeli Fehér Felhők taoista kolostorban élt. A természet ihlette a különleges mozgásforma megalkotására, ami Wudang-stílusokban fejeződött ki, ami a taoista úgynevezett belső stílusok kiindulópontját képezi, és a későbbiekben a tajcsi néven válik elterjedtté.⁶

A keleti harcművészetek lényege a test és a szellem harmóniájának a megvalósulása. Havasi András tajcsimester ezek mellett még az érzelmet is megemlíti, amely a test- és a szellemhez társított benyomásokat, impulzusokat jelenti.⁷ Noha a tajcsi mozgásművészetének a létrejöttét a Szung-dinasztia idejére teszik, a tajcsiban megjelenő elvek a többezer éves kínai klasszikusra, a *Változások könyvére*⁸ vezethetők vissza, a yin és a yang filozófiájához köthetők.⁹

A kínai kultúra szerves részét képezik a harcművészetek, akár a külső, akár a belső stílusok vonatkozásait vizsgáljuk. A harcművészetek gyakorlása az önművelés magas szintjét jelenti. Fontos jellemzője a harcművészeti gyakorlásnak, hogy kiterjed mind a testre, mind pedig a szellemre. Ezt a kínai szemléletmód szerint a *wen* és a *wu* fogalompárossal szokták kifejezni. A *wen* a kultúrát jelöli, a *wu* pedig a harcművészeteket. Yang mester felhívja a figyelmet az idők során felhalmozódó hatalmas tapasztalatra,¹⁰ amely a harcművészetek esetében az adott harcművészet értékét meghatározza. Ez az érték a kínai harcművészetek esetében különösen magas szintet képvisel. Azonban a harcművészeteknek több szempontból is történhet a megközelítésük. A továbbiakban egy olyan kínai harcművészet értelmezési vonatkozásait szeretném számba venni, amely összetettségének köszönhetően nagyon sok oldalról megközelíthető. Ez a harcművészet a távol-keleti harcművészetek közül nagy népszerűséggel és nagy elterjedtséggel rendelkezik, és elsősorban nem a harci alkalmazásairól vált híressé a nyugati világban. A tajcsi mozgásművészete a harmonikus lassú mozgásról, a jellegzetes kéz- és lábmozdulatokról, pozitív egészségügyi hatásairól¹¹ közismert. Tulajdonképpen a taoizmus filozófiájának a gyakorlati jelentőségeit világítja meg.

A tajcsi mozgásművészetének a *yin–yang* elvében is kifejeződő harmónia irányultsága, a lassú mozdulatsorok kedvezően hatnak a meditáció elősegítésének irányába. A mozgásgyakorlatok a test fejlődését, a meditáció művelése a spirituális fejlődést segíti elő. A tajcsi meditáció szerinti értelmezésében a taoizmus filozófiája kerül előtérbe, valamint azok a részei, amelyek az összhangot¹² fejezik ki. A meditáció elválaszthatatlan tajcsi mozgáskultúrájától, a gyakorlás szerves egységét képezi. A meditáció a tajcsi művészetében a harmónia megvalósulását szolgálja, a test és a szellem egységének a megvalósulását,¹³ továbbá a természet harmóniájának a megélését is. A mozgásokgyakorlatok célja a test erősítése mellett a harmónia megteremtése. A harmónia megtalálása kulcsfontosságú a tajcsi gyakorlásában. A környezettel harmóniába kerülve lehet megvalósítani a *wuwei*¹⁴ elvét, ami az erőfeszítés nélküli cselekvés kifejezője. A környezettel, a természettel összhangban történő cselekvés nem igényel erőfeszítést. A tajcsi művészetének meditáció által megvalósuló harmóniája egyidőben a *wuwei* harmóniáját is jelenti. A tao és a *wuwei* fogalmai szorosán összekapcsolódnak. A tao megismerésében benne van a *wuwei* megismerése. A harmonikus élet követése a *wuwei* révén történik. A tao harmóniája nemcsak külső harmóniát jelent, hanem belső harmóniát is. Véleményem szerint ez a harmónia megjelenik a tajcsi gyakorlásának megközelítéseiben, függetlenül attól, hogy az egészségmegőrzés, a sport vagy meditáció a mozgásban irányából történjen ennek a kínai mozgáskultúrának a megközelítése.

Keleti gyakorlás és nyugati diskurzus – a tajcsi a Nyugat analitikus attitűdjének fényében

Akárcsak a sport szerinti gyakorlásban, a meditáció szerinti gyakorlásban is felismerhető a tökéletességre való törekvés. Továbbá tartalmazza azokat az összetevőket, amelyek az életfilozófiai gyakorlások vonatkozásaiban visszatükröződnek, mint az elmélyülés, a folyóvízhez hasonló áramlás megtalálása, a harmónia megvalósítása. Továbbá a meditáció a mozgásban megvalósulása, amellyel, hogy segít a mindennapi stressz¹⁵ levezetésében,¹⁶ hozzájárul az önkontroll fejlődéséhez, az önfegyelemhez, pozitívan befolyásolja a tudatos jelenlét állapotát, tulajdonképpen olyan erények fejlesztését szolgálja, amelyek a harcművészeti életfilozófiának is fontos részét képezik. Ezért is nehéz a tajcsi gyakorlásának értelmezéseit különválasztani egymástól. A daoista filozófia elvei szerint a bölcs ember útja akkor válik teljessé, ha tiszteletben tartja a harmóniát, az erényeket. A meditáció szorosan kötődik a lelki gyakorlathoz, melynek célja az élet minőségének a javítása.

A harcművészeti megközelítés az életfilozófiában fejeződik ki a legjobban. Az életfilozófiai vonatkozások a tökéletesség irányába történő törekvéssel azonosíthatóak. Kínai megfogalmazásban ez a tao fogalmával írható le. A nyugati világban a tao fogalma Lao-ce filozófiai megfogalmazása révén vált ismertté. Az út és az erény könyve tömören közvetíti a taoizmus alapeszméit. A tao megközelítése több irányból megvalósulhat, általában az út, az ösvény, az áramlás fogalmaival rokonítják. Ugyanakkor kifejezi a valamivé válást, a létezés, a létrejövés folyamatát is. Az életfilozófiai gyakorlás egyik központi része az erények gyakorlása. Lao-ce filozófiai értelmezései mentén megállapíthatjuk, hogy a tao az erény révén értelmezhető. A harcművészeti gyakorlás az erények gyakorlása révén teszi lehetővé a tao megtalálását. A tao keresése révén tökéletességre való törekvést jól szemlélteti a tao abszolút fogalma, amely az örök tao fogalmában jelenik meg *Az út és az erény könyvében*.¹⁷ Ez a törekvés megjelenik mind testi, mind pedig szellemi vonatkozásban, a tajcsi különböző stílusainak gyakorlása révén és a keleti mozgáskultúra életfilozófiai szemléletének alkalmazása révén egyaránt. A nemcselekvés és a név nélkülség fontos meghatározói Lao-ce gondolatrendszerének. A dolgokhoz való ragaszkodás értelmét az örökké tartó dolgokban ismeri fel a taoizmus filozófiája. A hosszú élet elérése, a bölcsesség megtalálása, valamint a halhatatlansághoz való eljutás Lao-ce művének fontos részeit képezik.

A harcművészetek szelleméhez való közeledés a harcművészeti hagyományok megismerésével valósul meg. A tajcsi mozgáskultúrájának követési motívációi között véleményem szerint ez az egyik legjobb belső ösztönző. A harcművészeti hagyomány szelleméhez való közeledés további szemléletes kifejeződése, amikor a tanítvány már nem utánozza a mesterét, hanem saját stílussal rendelkezik. A tajcsi nagy népszerűségének fontos tényezője, hogy nem igényel nagy fizikai erőnlétet, a lassú, harmonikus mozdulatokat bárki könnyedén elvégezheti. Emellett magába foglalja mind a meditáció, mind pedig a kikapcsolódás, a játék és sportszerű testmozgás lehetőségeit. A testmozgás szempontjából a sportolás fogalmaival képez közeli kapcsolatot, a szellemi felfrissülés pedig a meditáció vilá-

gát hozza közelebb a gyakorlóhoz. A gyakorlásban történő hosszú idejű elmélyülés pedig az életfilozófiai jellegű értelemzési jellegzetességeket körvonalazza, ami a tao útja mentén a keleti harcművészetek világának irányába nyitja meg a kaput.

Új utak, új minták a harmonikus élethez Nyugat számára

A kínai harcművészetek gyakorlás nem egyszerűen csak egy mozgáskultúrát, hanem egy kulturális szemléletmódot, egy jellegzetes életvitelt is feltételez, amelyben kiemelt helyen szerepelnek a közösségi és egyéni értékek, az erény, a tisztelet. Ezek voltak a „hívószavai” annak a népszerűségi hullámnak, amely az 1980-as, 1990-es években söpört végig Nyugaton, főleg a Nyugatról Keletre utazók beszámolóira hagyatkozva, részben pedig a Keletről Nyugatra hozott kulturális különlegességek egzotizmusának regisztereibe ágyazva.

A keleti harcművészetek terjedése, a keleti világnézet a japán harcművészetek terjedésével erősödik a nyugati világban. Nagyon jelentős Ernest John Harrison könyve, amely 1913-ban jelenik meg *The Fighting Spirit of Japan* címmel, és amely a népszerűségét az évek során többszörös újrakiadással bizonyította. A 20. század második felében már olimpiai sportok közé tartoznak a japán harcművészetek, ezzel szemben a kínai nemzetközi harcművészeti egyesületek csak a huszadik század vége fele kezdenek létrejönni, például az európai kungfu harcművészeti egyesület¹⁸ 1985-ben alakul meg.¹⁹

Az Amerikai Egyesült Államokban korán megjelennek kungfuiskolák is, viszont nem terjednek el olyan széles körben, mint a japán harcművészeti egyesületek. A tajcsi Wu stílusának korai közvetítői között megemlíthetjük Tinn Chan Lee mestert, aki Po Wing Chock mesterrel együtt az 1950-es években Hawaii területén megnyitja iskoláját a nagyközönség számára. T. C. Lee mester a 80-as években kiadott könyvében a tajcsit belső kungfunak, valamint a meditáció a mozgásban ősi kínai művészetének és tudományának nevezi.²⁰ A tajcsi korai népszerűsítésében szintén fontos megemlíteni Al Chung-liang Huang nevét, aki nem csak oktatási központok létrehozásában játszott fontos szerepet, hanem már 1973-ban népszerűvé vált könyve²¹ a tajcsi mozgásművészetéről. Huang mester tanítványai közé tartozik David Dorian Ross, aki a tajcsi mozgásművészetének egyik legismertebb népszerűsítője, a TaijiFit²² népszerűsítő online programjai révén.

Érdekes jellemvonása a távol-keleti harcművészeteknek, hogy többségükben az *út*, a *tao*, a *do* körül szerveződnek. Ezek a harcművészetek eltérő technikai ismeretén alapulnak, viszont az általuk megtestesített értékrendszer a fent említett erkölcsi értékeket hangsúlyozza. A tajcsi művészetének egyik központi eleme az út szimbóluma mellett a harmónia. Tulajdonképpen a tajcsi gyakorlása a harmónia egyfajta művészetének²³ is tekinthető. A technikai vonatkozások a harci művészetekkel teremtenek kapcsolatot, a testi vonatkozások az egészség fontosságát hangsúlyozzák, a harmónia szempontjából meghatározó spirituális rész a szellemi vonatkozásokat emeli ki. A tajcsi művészetére úgy is tekinthetünk, amelynek

egysége ebben a hármas harmóniában fejeződik ki. Ahhoz, hogy a tajcsi valóban megteremthesse a harcművészetek szellemiségéhez tartozó jelentését, az előzőekben tárgyalt mindhárom egység nélkülözhetetlen.

Nagyon érdekesek a tajcsi harcművészetének értelmezési megközelítései, amelyekben több szinten nyomon követhetőek olyan fő irányvonalak mentén, mint a sport szerinti gyakorlás, a meditáció felfedezése, valamint a mozgásművészet eredetiségét biztosító életfilozófiai irányvonal, ami az *út*, a tao filozófiáját tartalmazza. Az életfilozófiai megközelítés általában a legfontosabb, mint egy összefoglaló fogalom kíséri el a harcművészetek értelemezéseit. A magyar Yang stílusú tajcsi online felületén található idézet szintén ezt a szempontot emeli ki: „Egy igazi mester soha nem harcművészeti technikákat tanít csak, hanem az életet magát, az »élet útját«.”²⁴

Amikor segít a népszerű média: a BBC tájékoztató szerepe a tajcsi nyugati kultúrában történő helyes megismertetésében

A tajcsi művészetére nagy csodálattal tekintettek mind a nyugati világrészen. Egy különös táncnak, rituálénak tekintették, amelyet a kínaiak reggelente a parkokban, utcákon végeznek. A mozdulatok szépségét írja le a tajcsi népszerűsítéséről szóló könyvében Sophia Delza, kifejezve csodálatát, a művészet és a mozgás összekapcsolódásáról.²⁵ Ennek a szép mozgásművészetnek a harcművészeti értékei a kínai harcművészetek külső és belső iskolái harmóniájában lelhetőek fel, ahogyan arról a számos híres harcművészeti mester által mérföldkőnek tartott BBC népszerűsítő sorozata (*A harcok útja*, 1983) is beszámol. Ez a sorozat sorra veszi a legfontosabb ázsiai harcművészeteket, kitérve a japán, kínai, indiai és filippínó kultúrákra is. A híres BBC-sorozat negyedik része²⁶ a tajcsi mozgásművészetét mutatja be. Az eredetiség közvetítésére nagy hangsúlyt fektettek a sorozat elkészítésekor. A harcművészetek szülőföldjéről kínai mesterek tolmácsolásával nyerhetünk betekintést a tajcsi világába, megismerve az egzotikus kínai harcművészet számos jelentését, szellemiségét.

Ennek a sorozatnak nagyon pozitív fogadtatása volt, sok tekintetben hozzájárult az előzetes pontatlan feltevések javításához, továbbá a harcművészetek eredeti értékeinek a bemutatását hiteles forrásokból, többféle mozgáskultúra párhuzamába történő állításával valósította meg.

A média népszerűsítő tevékenysége mellett kiemelhetőek a különböző oktatási központok elterjedései, amelyek közvetlenül biztosították a kínai kultúra eszemenének hagyományozódását.

A tajcsi mozgáskultúrája a 20. század utolsó három évtizedében kezd széleskörben elterjedni Európában és az Amerikai Egyesült Államokban. Ennek a mozgáskultúrának a terjedésében jelentős szerepe volt a nyugati média tevékenységeinek, amelyek kiemelt hangsúllyal közelítettek keleti harcművészetekhez²⁷ és a keleti eszmerendszerekhez. A média szerepe elsősorban nem célzottan a tajcsi mozgásművészetének a népszerűsítésében fejtette ki a hatását, hanem a távol-ke-

Deák Anita felvétele

leti harcművészetek fokozott népszerűségét eredményezte. Egy igazi mester soha nem harcművészeti technikákat tanít csak, hanem az életet magát, az „élet útját”. A média hatásai között kiemelendők azok a harcművészeti témájú filmek, amelyek mitikus erőkkkel felruházott harcosokat hoznak a nézők elé. A távol-keleti harcművészetek felfedezésébe, a távol-keleti kultúrában való elmélyülés révén előre haladva folyamatosan választanak a kínai és japán mitikus vonzerejében levő egyének a különböző életfilozófiákként működő harcművészetek között. Az Amerikai Egyesült Államokban nagyon elterjedt volt a japán harcművészetek művelése, számos kínai gyártású harcművészeti film is a japán harcművészetekről kapott megnevezést, noha a szereplők a kínai küzdősportokat gyakorolták. A harcművészet népszerűségének a fejlődésében nagyon fontos Bruce Lee munkássága, amely a különböző harcművészeti stílusok ötvözésével saját új stílus alapítójaként is ismert. Harcművészeti filozófiájában a taoizmus alapeszméi kerülnek előtérbe, akárcsak a tajcsi harcművészete esetében is. Harcművészeti filozófiai nézeteit számos interjú, könyv népszerűsítette. A harcművészeti technikák tanításáról szóló könyvei²⁸ mellett olyan könyvek is hozzájárultak a harcművészeti eszmék terjedéséhez, amelyek filozófiai bölcsességeket tartalmaztak, ilyen például a *Wisdom for the Way*,²⁹ amely a harcművész és filmlegenda életfilozófiai út követéséhez szükséges harcművészeti értékeket világítja meg.

Népszerű filmjei közül kiemelhetjük: *Enter the Dragon* (1973), *Circle of Iron* (1978), *The Big Boss* (1971), *The Thunderstorm* (1957), *The Way of the Dragon* (1972).

A tajcsi és a nyugati sporteszmék interferenciái: a zárt és a nyílt kommunikációs kultúrák, a látvány és az eredmény viszonyrendszerei

A tajcsi mozgáskultúrájának a tanulása, gyakorlása nagyon sok esetben a sportegyesületek mintájára szerveződik, és a számos stílus bemutatása keretében is megvalósul a versenyzés. A sport szerinti értelmezés elősegíti ennek a kínai harcművészetnek a médiában történő gyakori megjelenését, ami a stílusok szépségének és harcművészeti hatékonyságának köszönhetően a mozgásművészet népszerűségének növekedését eredményezi. Az a tendencia, hogy valamely harcművészet sportként való értelmezése kezd elterjedtté válni, más harcművészeteknél is megfigyelhető. A tajcsi esetében a sport jellegzetességei a tornagyakorlatokhoz hasonló mozdulatok révén jutnak kifejezésre. Habár a mozdulatok megjelenési formája a legszemléletesebb, nagyon fontos a belső energia, amely a formagyakorlat sport szerinti értelmezésénél sem hanyagolható el.

Azonban a versenyforma általában nem a hagyományos gyakorlatot jeleníti meg, hanem egy rövidített változatát, és nem ritka ezeknek a mozdulatoknak az akrobatikus kivitelezése, ahol főleg a látványi elemekre tevődik a hangsúly. A rövidített változatok azonban bevezetesként is szolgálhatnak egy adott harcművészetbe, mint például a tajcsi pekingi stílusa.³⁰ További fontos különbség a sportok és a harcművészetek között, hogy a sportokban a cél az ellenfél legyőzése, a harcművészetekben ezzel szemben az ego legyőzése az egyik cél. Véleményem szerint az egyik legmarkánsabb különbség a sportok és a harcművészetek között

Deák Anita felvétele

a harcművészetek jellegzetes spiritualitásából adódik. Ezt a spiritualitást az adott harcművészet eszmeisége határozza meg, a tajcsi tekintetében a taoizmus alapelvei, valamint a belső stílusok sajátosságai, amelyek egyedivé teszik az adott elvek megnyilvánulásait.

A tajcsi ma – népszerűsége, elterjedése, nyugati használatai, nyugati médiumai

A *tajcsi* öt formája terjedt el jobban a nyugati világban, ezek a *Chen* stílus, a *Yang* stílus, a *Wu/Hao* stílus, a *Wu* stílus, valamint a *Sun* stílus. A *Chen*³¹ stílus a 17. században alakult ki, gyors és robbanékony mozdulatairól vált híressé. Épp ezért a többi stílustól eltérően jó fizikai erőnlétet igényel. A *Yang* stílus ezzel szemben lassú, kiegyensúlyozott, harmonikus mozgásairól ismert, és véleményem szerint ennek köszönhető, hogy az egyik legelterjedtebb formává vált. Ezt a stílust Yang Luchan (1799–1872) fejlesztette a 19. században, a *Chen* stílusú tajcsiból inspirálódva. A *Wu/Hao* stílus Wu Yuxiang (1812–1880) nevéhez fűződik, ő a forma megalkotásánál mind a *Chen*, mind pedig a *Yang* stílusokból sokat merített. A stílus másik fejlesztője Hao Weizhen (1849–1920) mester, ezért nevezik *Wu/Hao* formának. A *Wu/Hao* forma esetében nagyon erőteljesen jelentkezik a meditációs jelleg. A *Wu* stílus gyakran úgy van elkönyvelve, mint a *Yang* stílus egyik változata. A *Sun*³² stílus egy kevésbé ismert stílus, a kéz- és lábmozdulatok gyorsaságával jellemezhető, ezáltal a *Chen* formára emlékeztet.³³

Ennek a különleges távol-keleti mozgáskultúrának a népszerűsödésében jelentős szerepet játszik a média, a közösségi média különböző reklámok, népszerűsítő oldalak révén, azonban a tajcsi igazi tanulása, akár csak bármely keleti harcművészeti mozgáskultúra esetében, nem nélkülözheti az oktató, a mester személyes jelenlétét. A mozdulatok helyes elsajátításában, a helyes gyakorlás rutinjának a kialakításában, az apró hibák kijavításában nélkülözhetetlen a mester munkája. Általánosságban a tajcsi és ezen mozgáskultúra különböző irányzatainak terjedésében a különböző egyesületek jelentik a fő irányvonalakat.

Akár csak más harcművészeteknél, elterjedt közfelfogás szerint egy tajcsi mester tanítása akkor tekinthető eredetinek, ha az adott mester valamelyik harcművészeti családfához tartozik. Ez a tény a továbbiakban nagymértékben hozzájárul a tanítványok számának a növekedéséhez.

A következőkben kiemelek pár híres mestert, akik a tajcsi mozgásművészetének a helyes értelmezésében, népszerűsítésében, folyamatos elterjedésében kiemelkedő tevékenységet folytattak. Angol nyelven az egyik elsőként számon tartott részletes publikáció a tajcsi mozgáskultúrájáról, és ezen belül a *Wu* stílusról, Sophia Delza könyve,³⁴ amelyben a szerző részletesen ismerteti a tajcsi eszmeiségét, számos mozdulat lényegét, a tajcsi klasszikusainak magyarázataival, értelmezéseivel egybekötve.

A taoista tajcsi terjedésében nagy szerepe volt az olyan mestereknek, mint Moy Lin Shin (1931–1998) szerzetes,³⁵ akinek nevéhez fűződik a Kanadai Tajcsi Akadémia,³⁶ és aki közel 30 országban, sokszáz egyesület révén sikeresen népszerűsítette a tajcsi eszmeiségét. A Kanadai Tajcsi Akadémiához hasonló központok

oly módon is hozzájárulnak a tajcsi értékének megőrzéséhez, hogy a tajcsi mesterek, oktatók vizsgáztatása révén biztosítják a keleti mozgásművészet eredetiségének megőrződését. A Magyarországi Taoista Tai Chi Társaság is a Moy Lin Shin mester által kidolgozott taoista tajcsi eszmeiségét követi.³⁷

További fontos mesterek a tajcsi gyakorlatának terjedésében a nyugati világában Cheng Man Ching (1902–1975), aki nemcsak mint oktató, hanem mint szakíró is nagy hírnévre tett szert; Michael Tse, David Dorian Ross, John Hine, Yang Jwing-Ming, akik Cheng Man Ching mesterhez hasonlóan mind a tajcsi szakirodalmának, mint pedig vizuális oktatási programjainak gazdagítását biztosították. Yang mester kiemelkedő munkájának hírnevét a számos publikáció mellett a 19 országban megnyitott, félszáznál több távol-keleti mozgáskultúrához kapcsolódó oktatási központja öregbíti.³⁸ A harcművészeti kultúra és életfilozófia egyik fontos jellemzője a szerénység. Ezért feltételezhető, hogy számos kisebb mértékű, ám szintén fontos hozzájárulás a tajcsi nyugati terjedéséhez és virágzásához nem népszerűsödik globális, csak lokális körökben. A Wu stílus tekintetében kiemelkedő az Amerikai Egyesült Államokban tevékenykedő Leung Shum mester teljesítménye, aki a lágy stílusok mellett a kemény stílusok tanításával is foglalkozik.³⁹ További fontos mesterek Frantzis Bruce, Yang Chengfu, Mantak Chia, Vadas Mihály.⁴⁰

A tajcsi folyamatos népszerűsödése számos folyóirat megjelenését eredményezte, amelyekben klasszikus filozófiával, történetekkel, különböző harcművészeti stílusok elemzéseivel, életrajzokkal, fontos eseményekről írt beszámolókkal találkozhat az olvasó, mint például különböző szemináriumok, versenyek ismertetői. Ilyen például a *Kung Fu Tai Chi Magazine*, amely az egyik legnagyobb angol nyelvű rendszeres folyóirat a kínai harcművészetekről (<http://www.kungfumagazine.com/index.php>, 2020, november 9.). Szintén nagyon jelentősek a *Tai Chi Chuan. The Journal for the Tai Chi Union for Great Britain* (<https://www.taichiunion.com/magazines>, 2020 november 9.), *Tai Chi & alternative health* (<https://www.taichialternativehealth.com/>, 2020, november 9.) stb.

A folyóiratok mellett szintén ennek a kínai mozgáskultúrának a nagy népszerűségét bizonyítja a különböző internetes oldalak sokasága, amely a tajcsi egyesületek vagy különböző mesterek oldalai.

A tajcsi harcművészetének a követői számára nem csak egy mozgásformának az elsajátítása a cél, hanem az is, hogy megértsék, hogy az adott mozgásforma túlmutat az egyszerű formagyakorlatokon, a technikák filozófiai és történelmi tartalommal bírnak. Ezért fontos, hogy a gyakorló ne csak a külsőségekben ismerje a mozgásformákat, hanem a kulturális szimbólumaikat is megfelelően értelmezni tudja. A harmónia megteremtéséhez és követéséhez nemcsak adott szimbólumok ismeretével kell rendelkezni, hanem ismerni kell azokat az elveket, amelyek révén a mozgáskultúrák rendszereinek az értelmezése történik. A tajcsi életfilozófiai követésének része a helyes értelmezés megvalósulása.

Jegyzetek

- 1 Said, E. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books, New York.
- 2 A Szung-dinasztia második feléből (960–1126) származó legendás szereplő.
 - 3 A Shaolin stílusokra jellemző, ezekből kifejlődő irányzatok.
 - 4 Chang San-fengre úgy is tekintenek, mint a belső stílusok (wudani stílusok), a klasszikus Neijia megalapítójára, Vö. Tokitsu, K. (2002). *Tai chi chuan. Origines et puissances d'un art martial*, Éditions DésIris, 15.
 - 5 Yang, J.-M. (1998). *Qigong for Health and Martial Arts. Exercices & Meditation*, YMAA Publication Center, Boston, 29. 41.
 - 6 Havasi A. (1996). *A nagy Tai Chi Chuan könyv*, LunarImpex Kiadó, Debrecen, 15–16.
 - 7 Havasi A., 1996, 9.
 - 8 Ezt a művet a misszionáriusok már a 17. században lefordítják latinra.
 - 9 Vö. Havasi A., 1996, 28–33.
 - 10 Ld. Yang, J.-M. (2000). *Qigong. The Secret of Youth*, YMAA Publication Center, Boston, 15.
 - 11 Vö. Wayne, P. M. and Fuerst, M. L. (2013). *The Harvard Medical School Guide to Taichi. 12 Weeks to a Healthy Body, Strong Heart & Sharp Mind*, Shambala, Boston.
 - 12 Vö. Barry, A. (2015). *Striking Beauty. A Philosophical Look at the Asian Martial Arts*, Columbia University Press, New York, 58.
 - 13 Luyé-Tanet, L. (2014): *La méditation. Un art de vivre au quotidien, pour lâcher prise et retrouver le bien-être dans sa vie*, Eyrolles, 17.
 - 14 A nemcselekvés elve.
 - 15 Vö. Gouédard, P. (2010): *Le Tai chi*, Eyrolles, 29–34.
 - 16 A kevés szabadidővel rendelkező emberek számára is készült tajcsis oktatókönyv, jó példa erre Lam, T.-Y. (2005). *Tai Chi. Simple Routines for Home, Work&Travel, A Gaya Busy Persons's Guide*, Gaia Books, London.
 - 17 „A tao, amelyet szavakkal ki lehet fejezni, nem az örök tao. A név, amelyet meg lehet nevezni, nem az örök név.” Lao-ce: *Az út és az erény könyve*, ford. Tőkei Ferenc, <https://tereless.hu/>, 2020. november 9.
 - 18 European Kungfu and Wushu Federation,
 - 19 <https://ewuf.org/wp-content/uploads/2020/11/CONSTITUTION-v25.1.pdf>, 2020. november 9.
 - 20 Lee, T. C. (1982): *Wu style Tai Chi of Tai Chi Chuan*, Unique Publications, USA.
 - 21 Huang, A. Ch. (1973): *Embrace Tiger, Return to Mountain. The essence of T'ai Chi*, Real People Press, Moab, Utah.
 - 22 <https://www.taijifit.net/>, 2020. november 9.
 - 23 Vö. Gouédard, P., 2010, 23.
 - 24 <https://yangfamilytaichi.hu/>, 2020. november 9.
 - 25 Vö. Delza, S. (1985). *T'ai-Chi Ch'üan. Wu Style. Body and Mind in Harmony Integration of Meaning and Method*. State University of New York Press.4.

26 The Way of the Warrior, 4. rész – *T'ai Chi: The Soft Way*, rend.: Michael Croucher – Dr. Howard Reid, BBC, 1983.

27 Vö. Yang, J.-M. (2010). *Tai Chi Chuan. Classical Yang Style*. Wolfeboro, USA, 6–12.

28 Mint például: Lee, Bruce (1975). *Tao of Jeet Kune Do*, Ohara Publications; Lee, B. and Little, J. (1963). *The Tao of Gongfu. A study in the Way of Chinese Martial Art*, [kiadó nélkül] Lee, J. Y. and Lee, B. (1972). *Wing Chun Kung-Fu*, Ohara Publications.

29 Lee, S. (2009). *Wisdom for the Way*, Ohara Publications, South Korea.

30 Vö. Foer Tjoeng, Lie (1987). *Chinesisches Schattenboxen. Tai-Yi-Quan für geistige und körperliche Harmonie*, Falken Verlag, 7. Módosítva.

31 Chen Wang Ting (1587–1664) mestert tartják a stílus névadójának.

32 Sun Lu Tang (1861–1932) mestertől származtatják ezt a stílust.

33 Bonifante, P. (2004). *T'ai Chi for Seniors. How to Gain Flexibility, Strength and Inner Peace*, New Page Books, New Jersey, 18–20.

34 Delza, S. (1961). *T'ai-Chi Ch'üan. Wu Style. Body and Mind in Harmony Integration of Meaning and Method*, State University of New York Press.

35 Panter, J. and Moy, L. (2004). *The Art of Taoist Tai Chi. Cultivating Mind and Body*, Taoist Tai Chi Society Of Canada.

36 <https://www.caniantaichiacademy.org/index.html>, 2020. november 9.

37 <https://www.taoistataichi.hu/>, 2020. november 9.

38 <https://www.ymaaboston.com/about.html>, 2020. november 9.

39 Vö. Shum, L. (1985). *Tai Chi Chuan Gah Gee. Wu Style*, Kai Tak Printing Press, New York.

40 Vadas Mihály világbajnok harcművész példája jól mutatja, hogyan ötvöződik a tajcsi művészetében a meditáció, a sport és az életfilozófia: <https://vadasmihaly.com/tai-chi-online/>, 2020. november 9.